

XVII

— — — — —
Ma olyan szomorú voltam; míg átjöttem a parkon, úgy sírt bennem a szív, és édes volt a könny, mint a virág kelyhében levő méz. Tiszta az én szívem, mint a rózsaszirmon lévő reggeli harmat, tiszta vagyok én testemben, mint a fürödöző fehér hattyú s arcom telje fehér-csillogóbb amannál is, mert ragyogó könnyeimben fürödözik.

Ujjaimon rózsaszínűre reszelem a körmöt és fényesre dörzsölöm, hogy tüköre lehessen a soroknak, melyeket Neked írok, hogy benne tetszeleguessenek a betűk és az jólessen nekik. Minden áldott reggel a te neved kimondásával szentelem fel szájam az aznapi beszédre, a Te drága neved tökéletesíti ajkaim mozgását, teszi szelídebbé és finomítja a nyelv hajlását, amely már úgy hajol, mint rózsató a szélben – Feléd. Nem tudom, hogy mivel köszöntselek, ha lefekszem, vagy ha ébredek, hogy az szebb legyen és jobbat fejezen ki, mint az előző napi. Én nem tudom, drága nevedhez milyen jelzót illesszek, vagy a jelzőhöz milyen főnevet.

Én nem tudom már, mikor van reggel és mikor van éjjel – én nem tudom, mikor nem vagy velem.

Én ma egyszerűen mondtam ki neved, a teljes neved, mint a régi székely balladákban vagy az oroszoknál szokás. Én nem tudom, mikor vonsz sejtésvalóddal közelebb szívedhez, akkor-e, ha egyszerűen mondom ki teljes neved, mint a bús székely balladákban vagy ha azt mondom, hogy: szegény galambka, vagy: kedves drága. Én nem tudom, mikor jobb ez neked és mikor bűg szében a szó füledben: én nem tudom, a te kis rózsafülecskéd mikor örvend jobban, a te hajszálad melyik hívásnak engednek utat füledhez örömesb. Én nem tudom, mi voltam és mi leszek számodra.

Most ének vagyok minden tiszta reggelen, szent hódolat minden tiszta napon. Most fohász vagyok, egy bűgó, dús orgonafürt, amely esővel telt és égi gyönggyel ékes.

— — — — —
(Karlsbadi Levelek)

Most elérkeztem életemnek ahhoz a „történetéhez”, amelyet – úgy érzem – nehezen tudok megírni.

Annyi idő múltán (53 év telt el azóta) az írógép bilentyűin még ma is összevissza ütöm a betűket. Álmatlan éjeken gondolkodom róla: ki Ő? Hogy volt?... Mi történt azon az alkonyba hajló, majd estébe vesző, enyhe, csodás októberi délutánon? Valami feledhetetlen, valami fájó, valami szép és érthetetlen... És miért történt úgy, ahogy történt? – kérdezem most magamtól.

Feltűnt életemben egy tizenkilenc éves leány, bronzba vegyülő, lángoló hajú, megmutatta magát, mint fénylő csillag, és aztán eltűnt... Felmerült a tenger habjaiból, mint Vénusz, rám mosolygott, és aztán visszamerült a tenger mélységébe.

Utána kellett volna ugranom a vészes hullámok közé, de csak álltam, álltam a tenger partján, ahol Ő lemerült, és csak később, mikor ráéreztem a valóságra, sírtam, sírtam, sirattam elveszett tündérálmom. De akkor már késő volt.

Ó, milyen büszke és kegyetlen az ifjúság! Amíg egymás mellett állottunk, nem fogtam meg a kezét, csak mikor eltűnt, nyúltam utána – a semmibe.

Ó, büszke és kegyetlen fiatalság, mert úgy hiszi, az idő végtelen, a körülmények és a lehetőségek kimeríthetetlenek. Büszkék és kegyetlenek voltunk egymással, de főképp önmagunkkal szemben. A legkisebb félreértés, odavetett szó elegendő volt, hogy „játékból” vagy daczból vagy ki tudja miből, elforduljunk egymástól, hogy aztán többet soha ne találkozzunk.

A háborús idők elsodortak egymástól, és mi nem tettünk semmit, hogy egymásra találjunk.

Tizenhét vers (a karlsbadi ciklus versei), egy csomó kéziratban maradt síró sor és vagy másfél tucat levél, amiket neki írtam, maradt utána, de a levelek nagy részét is elnyelte a tenger, a Tenger, a nagy Tenger, mely egyszer úgysis elnyel mindent: szépet, csúnyát, jót, rosszat, fájdalmasat...

Most álmatlan éjjelen próbálom az emlékezés fátylait bontogatni: hogy volt? Hogy történt?

Kiléptem a kórház kapuján. Még egy séta végig a Körúton – gondoltam, búcsúzóul –, mielőtt elhagynám a

Várost. Ó, Város, Budapest, ahol két és fél hónapot töltöttem a kórházban. Holnap indulok haza. Haza. Haza. Milyen nagy szó ez: haza!

Mielőtt Karlsbadba mennék, egy napra még haza! Egy napra vagy kettőre. Apácára, szülőfalumba, az Olt partjára: haza. Meglátni ősz, öreg apám, kiülni a vadszőlős tornácra, ahol most vérpirosak a levelek, és aztán hajrá! neki – két országon és három városon, Budapesten, Bécsen, Prágán keresztül egyfolytában menni és meg sem állni – Karlsbadig.

Ó, Karlsbad, Mühlbrunnkolonade, Stadtpark és főképp Gizike, az antik szobor, a klasszikus zene. Ő vár rám. Milyen jó lesz. De most még egy séta, végig a Körúton egész az EMKÉ-ig vagy még tovább. Egy séta lassan, nézdelődve, bandukolva ebben a halk alkonyba hajló őszi délutánban.

De mi az?... Mintha fájna valami – a szívem nagyon ver, dobog. Ősz van, október, lágy, puha, simogató, mézillatú október – talán azért fáj a szívem. Vagy valami másért?...

Megyek a Körúton lassan, mintha búcsúznék. Holnap utazom. Mindent úgy megnézek, mintha most látnám először. Először vagy utoljára. Nézem az utcát, a házakat, a járókelőket, a sárga villamosokat.

Jó volt két hónapig itt lenni, a harctér után ebben a tiszti kórházban gyógyulni, megpihenni (bár éjjelenként a plafonról potyogtak a poloskák). Jó volt a sok kedves szó, figyelem, érdeklődés, és most betetőzésül: a négy hét Karlsbadban! Ó, micsoda ajándék az élettől, a sorstól az esetleges lövészárkok előtt!

Az eső halkán permetezni kezd. Eláll, majd ismét újrakezd, mintha játszana. Vissza kellene fordulni – gondolom. De csak megyek a halk, finom esőben. Katonacsákóm sirmijét belepi a permet.

Az aszfalt csillog. Kigyúltak a körúti lámpák. Mélyek a fények. Ősszel nagyon mélyek és szomorúak. A kirakatok is furcsák. Olyan sápadt, álomszerű minden. Mintha zene szólna – hallod? A halk eső zenél.

Mindenki sietve megy, csak én bolyongok magamban, csak én búcsúzom. Szívem tele van érzésekkel.

Jó volna talán mégis hazamenni, utolsó nap nem jó a szívet az utcára kivinni, nehogy történjék valami, ami fájni fog nagyon.

Már éppen fordulnék vissza, mikor hirtelen, mintegy jelenésképpen, sorsszerűen, mint egy színdarabban vagy filmben, egy leány bukkan elém.

A zeneiskolából jött, kottát szorongatott hóna alatt.

Amint mellettem elhaladt szép karcsú alakjával, szeme hirtelen rám csillant, egyszerre néztünk egymásra. Láttam finom arcélét, bronzba vegyülő, lángoló haját, amelyen az esőcseppek mint apró gyöngyszemek csillogtak. Csak egy pillanatig nézett rám, mintha eszébe ötlött volna: ki az a „sápadt, gyermekarcú hadnagy, aki tétován jár az esőben? És aztán mint fürge gyík vagy királyi őzike továbbssuhanant a sokaság között.

– Jaj, Istenem! – döbönt belém a jelenés...

Utánafordultam, egy vonalba kerültem vele, szívem erősen vert, és szorongó, fájó, esdeklő szívvel, félve szól-
tam hozzá. Szép párbeszéd kezdődött közöttünk, illetve először csak magánbeszéd, mert szavaimra ő csak egy-egy félszemvillanással, félmosollyal válaszolt. Sokáig mentünk így egymás mellett. Egy hangért, egy szóért esdekeltem.

– Olyan rossz így beszélni, visszhangtalanul, üresen.

...

– Árva a beszéd, ha nem táplálja a szót szemsugár.

...

— Szóljon valamit, és nézzen rám, és ne haragudjék, hogy így, ilyen utolsó módon jövök maga után, de mondja meg, ha nem tetszik, és akkor, ha akarja, azonnal elmegyek, mintha sohase láttuk volna egymást.

— Ó, bohó kis hadnagy! – szólalt meg ekkor, és felém fordította teljes-szép arcát.

Így kezdődött.

Aztán karonfogva mentünk végig a Ferenc körúton a Fővámter környékén lévő lakásukig, lassan, szinte hintázva mentünk, az esővel nem törődve, a vásártéri deszkabódéknál még megálltunk, majd hazáig kísértem, tíz óra-
kor már becsattant a kapu mögötte.

Az eső sűrűbben kezdett hullani, de én még mindig ott álltam a kapu előtt. Fejem kóválygott. Úgy éreztem: valami szép csoda történt, mert hulltak a körúti fákról a

vizes levelek, mély ősz volt, de szívemben a tavasz énekel. Az életet, a szépséget, az örök ifjúságot éreztem, amelyik el nem múlik soha. A kéznek, a szívnek, az ajknak és az ölelésnek olyan tiszta-szép odaadása – mintha álom lett volna.

Az eső sűrűbben kezdett hullani, de én nem tudtam a kaputól elmozdulni. Őt láttam, őt éreztem még mindig, az ő hangját hallottam csengeni, amint a kapuból még visszaszólt:

— Írsz?

— Írok.

— Ne felejts el engem, kis hadnagyom!

Másnap elutaztam Apácára.

Szülőfalumból lángoló levelet írtam a „kicsi kedvesnek” a vadszőlős tornácon, és közöltem vele karlsbadi címem, hogy az ő drága levele legyen az első, amelyik bekopogtat karlsbadi otthonomba.

Négy hosszú nap és hosszú éjszaka vártam a tőle jövő „első” levélre – de nem jött. És később sem egész ottlétem alatt. Egyetlen sor írás nem érkezett. Már mindenki írt, azok is, akiknek onnan írtam meg a címem, csak az ő levele hiányzott mindennap a levélszekrényből. Írtam ajánlva, expressz és mindenképpen, de leveleim válasz nélkül maradtak, vissza sem jöttek.

Kétségek és reménykedések és fájdalmas várakozás között telt el a négy hét. Gizike faggatott:

— Mi van magával, mondja? Arca szomorú. Csak nem történt valami baj?

— Dehogy. Dehogy – mondtam. – Nem történt semmi.

És jókedvet erőltettem magamra. De otthon a Militärbadehaus kis szobájában, ahol másodmagammal voltam, egy kedves trieszti fiúval, elborult a lelkem, és sírva írtam éjjelenként a verseket, az úgynevezett *Karlsbadi Leveleket* a kicsi kedveshez, ahhoz a pesti lányhoz, akihez hiába repültek a sorok.

A szoba csendjében százszor feladtam magamnak a gyötrő és kízó kérdést: hogy lehet? Mi történt? Miért

nem írt az, aki egy esti órában úgy nekem tudta adni szívét-lelkét?

Miféle titok lappang itt?...

Aztán ez a titok is megfejtődött.

Mikor a négy hét után, a fürdőkezelés befejeztével hazafelé jöttem, táviratot küldöttem, és egy utolsó találkozásra hívtam meg. Jól tudtam, hogy ezek után nem jön el... Eljött. Ott volt a megjelölt helyen és időben, kezében a Karlsbadból küldött összes leveleimmel, melyeket tegnap egyszerre vett kézhez, miután visszaérkezett vidéki rokonától, ahová első találkozásunk utáni napon elutazott. Ezért maradtak válasz nélkül a levelek. Tehát tiszta és világos volt minden. Mégis, mi történt, hogy történt, haraggal váltunk el egymástól. Büszkén, dacosan, kegyetlenül vagdostunk szavakat egymáshoz, amit magunk sem hittünk, talán csak azért, hogy a következő pillanatban annál melegebben boruljunk egymás nyakába. Azonban nem ez történt. Az idő rövid volt. (Ó, az idő!) Mind a ketten siettünk, és türelmetlenek voltunk. Nem volt idő az ilyen „játékosdira”, a harag feloldására. Éppen jött a hatos villamos, mint egy Rém, és ő hirtelen felugrott a hátsó peronra. Én megdermedten álltam e váratlan fordulatra, és nem tudtam szólni. Pedig kiáltanom kellett volna:

– Megállj! Megállj! Ne menj, kicsi kedves!

De a villamos indult. Még láttam meglobbanni fényes bronzos haját, és mintha kicsi fehér keze is megcsillant volna, amint búcsút intett... a hátsó peronról, aztán eltűnt... örökre.

Én másnap elutaztam Désre az ezredemhez. Én dachból nem írtam. Ő nem írt, mert nem tudta a dési címem. Elvesztettük egymást.

Eltelt a tél, és eljött a tavasz, 1918 különös tavasza, mikor egy dési lány (későbbi feleségem) diadalmas, mindent lebíró, hatalmas szerelmével letörölt mindent a sakk-tábláról, és tiszta lapot teremtett.

A „kicsi kedves” eltűnt, de e különös szerelem dokumentumai, a *Karlsbadi Levelek* megmaradtak.